

Невен Исаиловић*

Историјски институт
Београд

ПОВЕЉА ВЕЛИКОГ ВОЈВОДЕ ХРВОЈА ВУКЧИЋА И КНЕЗА ИВАНИША НЕЛИПЧИЋА ШИБЕНИКУ**

Сињ, 13. мај 1402.

Сажетак: Велики војвода Хрвоје Вукчић Хрватинић и његов шурак, цетински и клишки кнез, Иваниш Нелипчић, у својству представника босанског краља Стефана Остоје, на молбу представника шибенске комуне Ивана Тавилића, Стјепана Матијевог и Ивана Мишиног, потврђују ранија права и повластице града Шибеника, посебно оне из времена угарског краља Лајоша, додајући им и нове привилегије и даровања. Комуни се трајно дају млинови на Крки око Скрадинског бука, уклања се утврђење подигнуто на шибенској територији, а Власима се забрањује улазак на територију градског дистрикта. Шибенику се, такође, додељују три села уз Крку, с обе стране реке – Дриновљане, Присап и Чулишићи, затим потврђују поседи које држе у жупанији Лука од Цркве Св. Марије у Репчу (Подрепачи) до реке Гудуче и даје им се 16 жребова краљеве земље у истој жупанији. Најављена је потврда повеље од стране краља Остоје и, потенцијално, краља Ладислава Напуљског. Ауктори се обавезују да ће у случају промене врховног господара или склапања споразума са страним владарима бранити шибенске повластице.

Кључне речи: велики војвода Хрвоје Вукчић Хрватинић, кнез Иваниш Нелипчић, краљ Стефан Остоја, Шибеник, Босна, Далмација, жупанија Лука, Власи, XV век, дипломатика.

У претходној свесци *Грађе о прошлости Босне* детаљно су обрађене околности настанка повеље великог војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића, коју је самостално издао Шибенчанима као представник напуљског краља и угарског претендента Ладислава Анжујског, познатијег у историографији као Ладислав Напуљски. У овом раду ће бити

---

* Ел. пошта: neven.isailovic@gmail.com.

** Овај рад је суфинансирала Хрватска заклада за знаност пројектом: IP-2019-04-9315 „Angevin Archiregnum in East Central and Southeastern Europe in the 14th Century: View from the Periphery“.

поново изнети само најзначајнији елементи историјског контекста и изложена разматрања о разлозима због којих је, истога дана, била издата анализирана повеља коју су, овога пута у име босанског краља Остоје, издали војвода Хрвоје и његов шурак, хрватски великаш, цетински и клишки кнез Иваниш Нелипчић. Коалиција Напуљског и Босанског краљевства, која вуче корене још с краја владавине краља Твртка I Котроманића, обновљена је на прелазу из XIV у XV век. У пролеће 1402. ова коалиција, која је имала за циљ довођење Ладислава Напуљског на угарски престо, а посредно и проширење Босне на делове јужне Хрватске и Далмације, однела је превагу у борби са присталицама угарског краља Жигмунда Луксембуршког на ратиштима на споменутом подручју. Иваниш Нелипчић заузео је Клис у децембру 1401, а Хрвоје је постао општи викар краља Ладислава за подручје Хрватске и Далмације. Највероватније је да му је исту улогу, за исто подручје, макар и незванично, доделио и босански краљ Остоја. Зна се да је Хрвоје искористио своје успехе да позове далматинске градове да признају Ладислављеву власт у замену за гаранцију старих привилегија и проширење новим.¹ Не постоји сачуван документ којим је позвао управе комуна да признају краља Остоју, вероватно зато што је Ладислав претендовао на угарску круну, а Далмација је била под угарском влашћу од Задарског мира 1358. године (што је потврђено и Торинским миром из 1381. године). Па опет, иако су Напуљци у сукоб увели морнарицу, комплетне копнене снаге за рат обезбеђивао је савез Босне (пре свега Хрвоја Вукчића) и Иваниша Нелипчића. Вукчић је, свакако, пре свега био поданик краљ Остоје, кога је сâм довео на власт, а могуће је да је и Нелипчић, након побуне против краља Жигмунда, признао Остојин примат (око 1400. године).²

Заједничке акције Босанаца, Нелипчића и Напуљаца, на копну и мору, у пролеће 1402. довеле су до прелиминарног признања Ладислављеве власти у практично свим источно-јадранским комунама, осим Сплита и Дубровника.³ Хрвоје је постао надлежан и за шибенска

¹ F. Šišić, *Nekoliko isprava iz početka XV stoljeća*, *Starine JAZU* 39 (1938) 170–171.

² Више у: Н. Исаиловић, *Повеља великог војводе Хрвоја Вукчића Шибенику*, ГПБ 13 (2020) 65–75, са наведеним изворима и литературом.

³ F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić Hrvatinić i njegovo doba (1350.–1416.)*, Zagreb 1902, 144–149; V. Klaić, *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX stoljeća* 2, Zagreb 1985, 348–351; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 193–196; D. Lovrenović, *Na klizištu povijesti. Sveta kruna ugarska i Sveta kruna bosanska 1387–1463*, Zagreb–Sarajevo 2006, 99–102; Н. Исаиловић, *Политика босанских владара према Далмацији (1391–*

питања, а његове службенике срећемо тамо већ пре средине маја 1402. године.⁴ Његово двоструко вазалство – босанском краљу Остоји и напуљском (и, номинално, угарском) краљу Ладиславу, довело је до тога да је шибенска делегација која је дошла да моли за потврду и проширење општинских привилегија, издејствовала две Хрвојеве повеље готово исте садржине. Прву је издао самостално, првенствено као викар Ладислава Напуљског за Далмацију и Хрватску, док је другу, која се овде објављује, издао заједно са шураком Иванишем Нелипчићем, првенствено као босански велики војвода и опуномоћеник босанског краља Остоје (и тек индиректно краља Ладислава).⁵ Оба краља су касније издала своје потврднице ових привилегијалних повеља, што значи да су Шибенчани настојали да, у не сасвим јасним приликама, издејствују што веће гаранције за своја права и што више повластица са што више страна.⁶ Зна се да је, истог дана, Хрвоје са Нелипчићем издао, у име краља Остоје (и опет индиректно Ладислава), и повељу Трогиранима, чија је делегација такође тражила потврду и проширење привилегија од нових власти.⁷ Није сачувана трогирска привилегија

1409), Београд 2008, 92–99 (магистарски рад у рукопису). Алојзије Алдемариско је ушао у Шибеник 25. новембра 1402, што се рачуна као датум када је град коначно признао власт краља Ладислава Напуљског.

⁴ Љ. Стојановић, *Повеље и писма I–1*, 451–453; F. Šišić, *Vojvoda Hrvoje*, 144–150; Н. Исаиловић, *Политика босанских владара*, 93–95; isti, *Fragments o familijarima Hrvatinića u Dalmaciji i Hrvatskoj krajem XIV i početkom XV veka*, Spomenica akademika Marka Šunjića (1927–1998), ur. D. Lovrenović, Sarajevo 2010, 320. Хрвоју ће, почетком 1404. године, бити додељени и приходи од шибенске и трогирске тридесетнице – F. Rački, *Izvadci iz kralj. osrednjeg arkiva u Napulju za jugoslovensku poviest*, Arkiv za povjestnicu jugoslavensku 7 (1863) 53–54.

⁵ F. Šišić, *Nekoliko isprava*, 183–188; G. Lucio, *Memorie storiche di Tragurio ora detto Traù*, Venezia 1673, 376–377; I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru II*, Split 1979, 825; S. Ljubić, *Listine IV*, 461–463; *Šibenik: Spomen zbornik o 900. obljetnici*, ur. S. Grubišić, Šibenik 1976, 117–118; *Šibenski diplomatarij. Zbornik šibenskih isprava*, ur. J. Barbarić, J. Kolanović, Šibenik 1986, 47–53; J. Kolanović, *Šibenik u kasnome srednjem vijeku*, Zagreb 1995, 14–16; M. Brković, *Isprave bosansko-humskih srednjovjekovnih vladara Šibeniku*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 50 (2008) 19–26.

⁶ G. Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis X–4*, Budae 1841, 801–806; F. Rački, *Izvadci*, 62–64; F. Šišić, *Nekoliko isprava*, 188–189; *Šibenski diplomatarij*, 53–64, 67–69, 76–79. Остојина потврдница од 15. јуна 1402. вероватније је издата у Подвисоком у Босни, а не под Висућим у близини Омиша, мада су обе опције, у начелу, могуће. Остоја је заиста постао господар Омиша крајем 1402. године, али га вероватно није опседао месецима, боравећи у околини.

⁷ G. Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae X–4*, 159–161; G. Lucio, *Memorie storiche di Tragurio*, 376–377; I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva II*, 823–825.

издата само у име Ладислава Напуљског, али је и она могла постојати. Иван Луцић није је пронашао, а, према њему, Трогирани никад нису добили ни потврду од стране краља Остоје.⁸

Шибенску делегацију чинила су три градска племића, који нису припадали присталицама поражене, Жигмундове странке. То су били истакнути појединци – Иван Тавилић, Стјепан Матијев и Иван Мишин (Мишић). Њихова мисија је била да потврде све дотадашње градске привилегије и да им придодају нове, које су биле од нарочитог значаја за Општину.⁹ Политика босанско-напуљске коалиције, још од времена краља Твртка, била је да се кроз ту коалицију настављају добра владавина и добре традиције краља Лајоша Великог, а посебно оне из времена око Задарског мира (1358), што је било време када су далматинске комуне добиле широку аутономију након окончања млетачке власти.¹⁰ За разлику од самосталне Хрвојеве повеље Шибенчанима, издате у име краља Ладислава, у заједничкој повељи Хрвоја и Иваниша Нелипчића не евоцирају се конкретне Лајошеве привилегије, нити оне других угарских владара, већ се уопштено говори о повластицама које су Шибенчани добили, а посебно о онима које су уживали у Лајошево време. Потврђене и новодељене привилегије скоро су идентичне у обе повеље, али је фокус пренет на Босну и краља Остоју, док се краљу Ладиславу препушта само коначна потврда и евентуална промена оног што се овом повељом додељује и утврђује, под условом да дође у Далмацију.¹¹

Као и у случају Хрвојеве самосталне повеље, осим кумулативне потврде свих повластица, посебно оних из Лајошевог времена, шибенски посланици су од ауктора издајствovali још неколико привилегијалних одредби које су им ишле у корист, премда су неке већ и раније биле делимично регулисане. Те су ставке и у овде анализираној

---

⁸ М. Kostrenčić, *Slobode dalmatinskih gradova po tipu trogirskom*, Rad JAZU 239 (1930) 118.

⁹ О градским странкама у средњодалматинским комунама на више места у: G. Novak, *Povijest Splita I*, Zagreb 1957; I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva I–II*, passim.

¹⁰ Т. Smičiklas i dr., *Diplomatički zbornik XVII*, 297–299, 306–309; *Šibenski diplomatarij*, 18–27, 33–36; М. Ančić, *Bosanska vlast u Hrvatskoj i Dalmaciji 1387–1394*, Beograd 1985, 134–137 (magistarski rad u rukopisu); Н. Исаиловић, *Политика босанских владара*, 190–195; исти, *Повеља краља Твртка I Котроманића Шибенику*, ГПБ 4 (2011) 31–42; М. Brković, *Ludovik I. Veliki (1342.–1382.) u srednjovjekovnim ispravama bosansko-humskih vladara*, Hercegovina: Časopis za kulturno i povijesno nasljeđe 26 (1) (2015) 127–129, 133.

¹¹ М. Kostrenčić, *Slobode dalmatinskih gradova*, 127.

повељи накнадно означене редним бројевима на маргини и унутар текста оригинала. Прва ставка је била потврда ранијих привилегија, посебно Лајошевих, а изостала је посебна тачка о потврди свих поседа на копну и мору, која постоји у Хрвојевој самосталној повељи. Она је, заправо, интегрисана у поменуту ставку о потврди повластица и сведена на део реченице у коме се Шибенчанима потврђује све оно што су стекли, како год то било. Затим се прелази на конкретније тачке. Друга ставка је повратак млинова на Крки око Слапа и Оточца и њихова додела у трајно власништво. Трећа ставка предвиђа рушење неовлашћено изграђеног утврђења у Шибенском дистрикту и забрана изградње новог, посебно аукторима и другим Босанцима. Четврта је забрана свим Власима, пре свега онима босанског краља, Хрвоја и кнеза Цетине да улазе у Шибенски дистрикт и тамо врше испашу. Пета је даровање селâ Дриновљана, Приспа и Чулишића уз реку Крку Шибенској општини. Шеста ставка је потврђивање свих купљених или кроз залог преузетих шибенских поседа у жупанији Лука, од Цркве Св. Марије у Репчу до реке Гудуче, а седма, спојена с претходном, додатно даровање шеснаест жребова краљеве земље у истој Лучкој жупанији, који се налазе између поседа поменутих у шестој ставци.¹²

Следећа ставка није, као у Хрвојевој повељи издатој у име Ладислава, ослобођење Шибенчана од тужби за прекршаје и злочине почињене против краља Ладислава, нити краља Остоје. Та одредба изостаје и одмах се прелази на блок гарантних изјава. Шибенчанима се прво гарантује неповредивост ове повеље, између осталог и кроз заклетву ауктора, што одговара ставци једанаест у Хрвојевој самосталној повељи Шибенчанима. Девета ставка гарантује да ће краљ Остоја и сâм потврдити наведене привилегије својом повељом, издатом уз заклетву са великашима Босанског краљевства. Истом одредбом је назначено да ће повластице потврдити и краљ Ладислав Анжујски ако буде дошао у те крајеве.¹³ Ова ставка је комплементарна десетој ставци Хрвојеве самосталне повеље. Десета и последња ставка је занимљива, јер представља гаранцију Хрвоја и Нелипчића да ће се, уколико признају другу власт или закључе споразум са другим (страним) владаром, старати да повластице додељене Шибенчанима и у новим околностима

---

¹² *Šibenski diplomatarij*, 50–53; Brković, *Isprave Šibeniku*, 23–26. Уп. Н. Исаиловић, *Повеља великог војводе Хрвоја Вукчића Шибенику*, 68–73, 81–87.

¹³ М. Kostrenčić, *Slobode dalmatinskih gradova*, 127.

остану неокрњене.¹⁴ Ставке су означене уводним фразама *item* и *et insuper*, а накнадно и ознакама за пасусе и маргиналним бројевима.

Треба, укратко, размотрити сличности и разлике између Хрвојеве повеље Шибенику, издате у име краља Ладислава, и Хрвоје и Нелипчићеве повеље, издате превасходно у име краља Остоје, истог дана – 13. маја 1402. у Сињу. Оне, у начелу, регулишу идентична питања са становишта различитих врховних власти. Разлике су примарно у начину на који су сročене неке ставке и тек се по појединим питањима срећу сасвим друге одредбе. Није могуће утврдити на који је начин обликован текст повеља и да ли је неки нацрт старији. Извесно је само да су захтеви Шибенчана били јединствени, с тим што су нека питања била у већој мери везана за јурисдикцију и могућности краља Остоје (нпр. питање Влаха и подизања нежељених утврђења), а друга за надлежности краља Ладислава (потврда старих угарских привилегија и додела земљишта у рукама угарске круне). Стога је ставка о потврди ранијих шибенских повластица знатно сведенија у овде анализираној повељи Хрвоја и Иваниша, а исто важи и за одредбу о потврди свих поседа Шибенске општине (што је у Хрвојевој повељи издатој у име Ладислава Напуљског самостална ставка). Ставка о млиновима је идентична у обе исправе, а она о уклањању утврђења проширена одредбом да, након рушења постојећег, ново неће подизати нико, па ни ауктори нити ико од Босанаца (ауктори и [други] Босанци се у другој исправи не апострофирају посебно). У ставци о Власима, изостављен је помен угарских краљевских Влаха, тј. Влаха краља Ладислава, већ се само истичу Власи краља Остоје и аукторâ исправе, који су, очито, били главни узрочници штете која је настајала у дистрику. Ставка о додели три села око Крке је краћа, али суштински идентична оној из Хрвојеве самосталне исправе. Одредбе о шибенским поседима у жупанији Лука се осетније разликују, али само у смислу формулације, јер се у Хрвојевој повељи у име Ладислава наводи да им се придодају поседи од Цркве Св. Марије у Репчу до међа села Чиста, укључујући сва земљишта до реке Гудуче, а да им се затим даје додатних 16 жребова краљеве земље изнад (*infra*, према Хрвојевој) или унутар/између (*intra*, према Хрвојевој и Нелипчићевој повељи) тих поседа. Разлика у повељи двојице аукторâ која се овде анализира јесте изостанак помена села Чиста и навод да су поседи додељени од Цркве Св. Марије у

¹⁴ *Šibenski diplomatarij*, 50–53; М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 23–26. Видети и текст исправе у овом раду.

Репчу до реке Гудуче заправо оно што Шибенчани већ држе на основу куповине или узимања под закуп, чиме се прецизира да није реч о додели него потврди.¹⁵

У Хрвојевој и Нелипчићевој исправи потпуно изостаје опрост Шибенчанима од свих прекршаја према Ладиславу као угарском краљу (јер је комуна признавала угарску, а не босанску власт), а ставке које се тичу гаранција и потврда се ређају на другачији начин. Прво се ауктори обавезују на поштовање своје заклетве и гарантованих привилегија, а затим се најављује потврда повластице од стране краља Ладислава и његових барона. У Хрвојевој самосталној исправи редослед је обрнут, а најављена потврда краља Ладислава може се оценити као самостална краљевска милост, док се у случају краља Остоје, према босанским обичајима, помиње заклетва краља и његових великаша, а уз то се каже да ће, ако краљ Ладислав дође у Далмацију, са своје стране потврдити Остојине привилегије. Тиме се водећи актери босанско-напуљске коалиције стављају у јасан хијерархијски однос. Додатну гарантну ставку представља већ поменута изјава аукторâ, у којој се не позивају ни на краља Остоју, да ће се, у случају да прихвате неку другу врховну власт или закључе споразум са неким страним владаром, старати о шибенским слободама и повластицама. Необично је да је оваква одредба ушла у споразум и да је касније чак потврђена и од краља Остоје, јер је укључена у његову привилегијалну повељу од 15. јуна 1402, као трансумпт. На основу ове ставке може се уочити да су Хрвоје и Нелипчић, макар на копну, сматрани господарима ситуације у околини Шибеника. Треба навести да су истога дана, на захтев делегације Трогирске општине, иста двојица ауктора, опет у име краља Остоје, издали повељу Трогиру. Те су две повеље идентичне, сем у неколико конкретних ставки специфичних за сваку средину. Обе су садржале исте гарантне одредбе и обе су подразумевале да их потврди краљ Остоја, али нема назнаке да су Трогирани икада добили Остојину потврду.¹⁶

Хрвојева и Нелипчићева повеља је ушла, као трансумпт, у целисти или делимично, у већи број исправа, а Шибенчани су убрзо издејствовали њену потврду од стране босанског краља Остоје (15. јуна

---

¹⁵ *Šibenski diplomatarij*, 50–53; М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 23–26. Уп. Н. Исailовић, *Повеља великог војводе Хрвоја Вукчића Шибенику*, 68–73, 81–87 и текст и превод исправе у овом раду.

¹⁶ G. Lucio, *Memorie storiche di Tragurio*, 376–377; I. Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru II*, 823–825. Видети и нап. 8 у овом раду.

1402). Алојзије Алдемариско, други викар Ладислава Напуљског, по овлашћењу добијеном од свог краља 17. јуна 1402, потврдио је, затим, Шибенчанима Хрвојеву повељу и Остојину повељу, додајући неке нове повластице (попут доделе села Путичања) и понављајући старе (20. децембра 1402).¹⁷ О имплементацији ових привилегија и проблемима са којима су се Шибенчани сусретали, већ је писано у раду о самосталној Хрвојевој повељи.¹⁸

Опис повеље

Примерак повеље који се сматра оригиналом чува се данас у Мађарском националном архиву у Будимпешти (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára), у тзв. Предмохачкој збирци – дипломатички архив (Móhács előtti gyűjtemény – Diplomatikai levéltár), под сигнатуром DL 50053. Документи који су припадали Шибенској општини раније су, преко збирке племића и колекционара Николе (Миклоша) Јанковића, доспели у Мађарски народни музеј, а одатле су пребачени у Q секцију (Q szekció) Мађарског државног архива и придружени фонду исправа насталих у институцијама (Intézmények irataiból) и подфонду града Шибеника (Sebenico város). Стара сигнатура документа била је Q 261/37.¹⁹ Препис исправа у целости чува се на странама 17’–18’ кодекса из XVII или XVIII века, познатог под називом *Шибенски дипломатар*, који се данас налази у Хрватском државном архиву у Загребу (под сигнатуром HR–HDA–1633), а чији се снимци налазе и у збирци фотографија предмохачких докумената (Diplomatikai fényképgyűjtemény) Мађарског националног архива, под сигнатуром DF 289135.²⁰ Комплетна Хрвојева и Нелипчићева исправа се такође налази, у форми трансумпта, у повељи краља Остоје од 15. јуна 1402. (MNL OL, DL 50055), као и у повељи коју је, на захтев Шибенчана, издао Кнински каптол 18. октобра 1406. (MNL OL, DL 50072). Поједине одредбе ове повеље које се поклапају с онима

---

¹⁷ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai levéltár (= MNL OL, DL) 50055, 50056; F. Šišić, *Nekoliko isprava*, 188–189; *Šibenski diplomatarij*, 53–61; M. Brković, *Isprave Šibeniku*, 26–28.

¹⁸ Н. Исаиловић, *Повеља великог војводе Хрвоја Вукчића Шибенику*, 73–75.

¹⁹ *Collectio diplomatica Hungarica*, Budapest 2008. (DVD-ROM). Погледати и интернет портал: <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/>.

²⁰ *Šibenski diplomatarij*, VII–XVI, 50–53. Постоји и електронско издање: *Šibenski diplomatarij: zbornik šibenskih isprava*, ur. N. Mučalo, prijevod L. Dobrica – M. Pajnić, Šibenik 2015 (CD-ROM).

из исправе коју је Хрвоје издао самостално, налазе се и у склопу више исправа које су издали Алојзије Алдемариско, викар краља Ладислава Напуљског и сâм краљ Ладислав. Све оне се чувају у истом фонду Мађарског националног архива.²¹

Изворник је написан на пергаменту који је скоро са свих страна неправилно исечен. Његове начелне димензије су око 512 мм по ширини (горе), односно 520 мм по ширини (доле), те 249 мм по дужини (лево), 258 мм по средини и 266 мм по дужини (десно, не рачунајући ту пресавијену слику 60–74 мм). Документ има облик положеног правоугаоника: 512–520 мм по ширини, односно 249–266 мм по дужини (323–340 мм с отвореном сликом). Текст је исписан на глаткој страни пергамента, која је прљаво беличасте боје. Полеђина је грубља, али не превише, и незнатно је жуће боје.²² Постоје две мање лакуне на делу повеље где је исписан текст, и више њих на другим местима. Повеља је, према доступним снимцима, била пресавијена једном по ширини, не рачунајући слику, и два пута по дужини, премда није искључено да је било још прегипа (једном по ширини и два пута по дужини), на местима где се текст сусретао са маргинама, но пре ће бити да је то траг стилуса. Судајући по дубинама прегипа, лакунама и оштећењу текста у 15. и 16. реду, прво пресавијање обављено је по ширини, на половини документа, а затим по дужини, на два места ка унутра. Плика је пре пресавијања већ била затворена печатом. Савијена исправа твори шест поља без слике, а девет рачунајући и слику.

Текст је исписан у 21 реду. Линирања редова вероватно није било јер они нису сасвим уредни и правилни (слова искачу из равни). Са друге стране, делује да су маргине биле линиране стилусом, јер су уочљиве беле линије. Облик документа према оријентацији текста је, као што је речено, положени правоугаоник (ширина исправе је већа од дужине).²³ Маргине су релативно правилне и износе око 30 мм (горња), 39 мм (лева), 34 мм (десна). Десну маргину пробија текст у неколико редова (највише у трећем, осамнаестом и двадесетом). Испод текста остаје око 83 мм неисписаног простора до слике и још око 72 мм са сликом. Текст је био комплетно видљив и са пресавијеном сликом.

---

²¹ MNL OL, DL 50053, 50054, 50055, 50056, 50061, 50062, 50063, 50064, 50071, 50072, 50073, 50074; *Šibenski diplomatarij*, 47–61, 67–69, 76–79, 120–126.

²² J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 14–17; G. Čremošnik, *Studije za srednjovjekovnu diplomatiku i sigilografiju južnih Slovena*, Sarajevo 1976, 19–36.

²³ G. Čremošnik, *Studije*, 29–35; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, Београд 2014, 174, 195–198 (докторска дисертација у рукопису).

Иницијално слово N избачено је у горњу и леву маргину (па су оне ту уже за неколико милиметара: око 16 мм горња, те око 32 мм лева). Мастило које је коришћено је сада сивкасто-смеђе боје. Првобитно је вероватно било нешто тамније (тј. црнкасто-смеђе боје), али је временом избледело.²⁴ Писмо је читка, неукрашена готица, танких потеза, ближа курзивној него канцеларијској, са елементима ране хуманистике.²⁵ Само је иницијално слово N веће и издиже се изнад првог реда текста. Украшено је „репом“ са две тачке и са две црте кроз трбух слова. Неколико слова у првом реду има уздигнуте потезе, али се не може говорити о раскошним хастама. Великих слова, али без украса, има и касније код личних имена, почетака реченица и слично, али она нису украшена хастама или декорацијама.²⁶ Навођење великих слова није доследно примењивано. Интерпункција је слабо заступљена, а она која је присутна не одговара данашњој. Но, неке реченице се могу уочити према великим почетним словима, а пасуси су означени типским речима за ставке и ознакама за пасусе (не разазнаје се разлика у мастилу, па је могуће да су те ознаке, у форми вертикалне и хоризонталне црте, савремене настанку исправе, за разлику од бројева ставки који су накнадно унети, тамнијим мастилом).

Језик исправе је прилично правилан латински, али са осетним варијацијама у писању. Стандардно је осциловање између слова *s* и *t*, а присутна је и разлика у писању слова *u* и *v* на основу положаја унутар речи. Изузетно велик број гемината сведен је на један сугласник (нпр. *vexila*, *colacione*, *aprobare*, *sigilis*). Присутне су и необичне варијанте које укључују сувишно слово *h*: *hac* уместо *ac*, *aplichando* уместо *applicando*, као и недостајуће *h*, као *abita* уместо *habita*, а посебно је занимљива употреба слова *q* уместо *s* испред *o* и *u*: *siquiti*, *incoquse*, *qociens* итд. Срећу се и друге варијације у писању (*adque* уместо *atque*, *agungimus* уместо *adiungimus*, *silicet* уместо *scilicet*, *kasu* уместо *casu*, *fabebimus* уместо *favebimus*, *desensum* уместо *descensum*), а свега неколико граматичких погрешака (погрешни падежи, самостално или уз предлоге) или погрешно написаних речи (нпр. *forticilium* уместо *fortalicium*). На основу ових одступања од стандарда није лако одредити порекло писара. Иако би неке његове специфичности (нпр. *agungimus*) могле указивати на Италијана (мада би изостављање гемината

²⁴ J. Stipišić, *Potočne povijesne znanosti*, 26; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 207–212.

²⁵ J. Stipišić, *Potočne povijesne znanosti*, 98–122.

²⁶ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 217.

указивало на супротно), топониме је, пак, писао на начин уобичајен у региону.²⁷

Исправа се углавном означава заменички – *presentes*, а у короборацији се допуњује тако да гласи *presentes litteras* (ова исправа). Најављена потврда краља Остоје назива се *litterae privilegiales* (привилегијална тј. повластична исправа).²⁸ Име писара није наведено, па се не зна да ли је то био стални латински писар Хрвоја Вукчића или неко ко је унајмљен за ту прилику, на терену. На основу увида у његове објављене списе, може се са поуздањем речи да није реч о тадашњем шибенском нотару Цилију (*Zilius condam Gulielmi de Albanis de Regio*).²⁹ Ову повељу, премда је настала истог дана, засигурно није писала иста особа као самосталну повељу Хрвоја Вукчића Шибенику издату у име краља Ладислава, јер се рукопис и погрешке упадљиво разликују.³⁰ Писање топонима (нпр. *Fsin*) указивало би да је Хрвојеу и Нелипчићеву исправу писала особа упознатија са домаћом, словенском топонимијом. Упоређивање рукописа ове исправе и бројних сачуваних каптолских исправа из Книна, Нина, Шибеника, Сплита, могло би се извршити, али то превазилази оквире овога рада.

Ако се изузме чињеница да су изгубљени печати са врпцама, повеља је солидно очувана. На њој се налази неколико затамњења, углавном на рубовима документа и дуж централног прегипа по ширини, од којих је само једно веће, на споју прегипа по ширини и левог прегипа по дужини, које отежава читање дела 15. и 16. реда текста (у једном мањем сегменту текст је нечитљив, али се може лако реконструисати). Лева ивица је изразито груба, са бројним ситним усецима, а доњи део отворене плике је такође нераван. Постоји неколико лакуна (рупа) – дуж горње ивице документа, као и на прегипима, а највеће од њих се налазе на месту где је пресавијена плика. Само једна лакуна дуж десног прегипа по дужини захвата два слова у тексту, која се могу лако реконструисати. Беле линије дуж маргина вероватно су настале од повлачења маргина стилусом.³¹ Део

---

²⁷ J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 151–153.

²⁸ J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 157–158; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 292–302.

²⁹ Уп. *Zilio pok. Gulielma de Albanis de Regio = Zilius condam Gulielmi de Albanis de Regio: bilježnički zapisi iz 1398. i 1400. godine*, prir. J. Kolanović, Zadar 2016.

³⁰ MNL OL, DL 50053, 50054.

³¹ J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 25–26.

затамњења с предње стране види се и на полеђини документа, али се сви записи могу прочитати.

Касније интервенције представљају, готово сигурно, маргинални бројеви ставки у десној маргини документа, а можда и ознаке за пасусе.³² Ти записи су вероватно сразмерно савремени настанку повеље (XV или, евентуално, XVI век). У горњем левом углу је модерно начињен, графитном оловком уписан датум *1402 V 13*, док је мало десније од њега старији запис (из новог века), начињен љубичастим мастилом, а који такође доноси датум, али и број документа у *Шибенском дипломатару: 1402 xiii Maii n° xxii*. Ове ознаке поседују и други документи истог фонда. На полеђини се налази један штамбиљ збирке Јанковића, један штамбиљ библиотеке Мађарског народног музеја и два штамбиља из Мађарског државног архива – штамбиљ средњовековне збирке и DL сигнатура. Постоји и штамбиљ збирке града Шибеника, за који није сигурно да ли је настао у Мађарском државном архиву или Народном музеју, премда делује да је новијег датума, па је вероватније да је настао у архиву. Тај штамбиљ и онај који означава средњовековну збирку архива су црвене боје, док су остали црни. У крајњем левом углу средишњег сегмента документа вертикално је, графитном оловком, написан датум *1402 May 13*. Испод је, нововековним рукописом, мастилом написано N° 37 (што је био број документа према старим сигнатурама). У централном сегменту исправе, насталом пресавијањем, налази се неколико записа/регеста. Најпре стоји број 22, чини се љубичастим мастилом. Затим следе два записа, од којих први гласи: *Privilegium Chervogie de confinibus Luche, Slap, Chulisichi, Prisap et Drinovliane*³³, а други, у два реда: *Privilegium vigesimum secundum || 1402 xiii maii n° XXII*. Потоњи запис начинила је иста рука као и запис љубичастим мастилом у горњој маргини на предњој страни (могуће да га је унео управо преписивач *Шибенског дипломатара*, у XVII или XVIII веку). Испод се налази година 1402. исписана графитном оловком. Уз десни угао средишњег сегмента документа, изнад штамбиља, налази се записана реч *Sibinico* (Шибеник), вероватно старија од XIX века, са изразито великим почетним словом S.

³² MNL OL, DL 50053 (видети снимке у прилогу чланка).

³³ Тешко читљиви регест на полеђини Хрвојеве самосталне повеље, који прошли пут нисмо у целости реконструисали, сада се може донекле допунити. Вероватно је гласио: *Privilegium domini Hervoye de confinibus Luche, Slap, Chulisich, Drinovlane et Prisap*. Уп. Н. Исаиловић, *Повеља великог војводе Хрвоја Вукчића Шибенику*, 79.

Повеља је била запечаћена висећим печатима обојице аукторâ, али ни печата ни врпци више нема. Могуће је да их је почетком XX века било, јер Шишић у свом издању исправе, објављеном 1938. године, помиње трагове печата и шарене врпце.³⁴ Јасни трагови печачења су постојање плике и два пара прореза који долазе један за другим, на растојању од око 16 мм, кроз основни слој пергамента и кроз пресавијену плику. На који су начин биле провучене врпце и причвршћени печати може се само спекулисати у недостатку било којих других назнака осим поменутих прореза. Највероватније је да су, за сваки печат, по две врпце биле уплетене у једну испод доњег руба плике, али то није једина могућност.³⁵ Нема сумње да је први печат био Хрвојев, а други Нелипчићев. Није познато који је типар Вукчић тада могао користити. Познат је само један његов печат (типа сигнета, печатног прстена) који је користио као велики војвода, а то је онај на повељи издатој краљу Жигмунду и краљици Марији 1393. године.³⁶ И тај је печат веома оштећен, али чини се да се на њему налазио хералдички грб са украсом у виду кациге, на којој се налазила рука која држи мач, што је и касније био симбол Хрвоја, али и његовог братанца Јурја Војсалића.³⁷

Што се тиче печата кнеза Иваниша Нелипчића позната су два – један који је сачуван у седам примерака на латинским исправама (из раздобља 1411–1434), а описао га је Бартол Змајић на основу примерка из 1418. (остали нису аналитички упоређени с тим примерком, али се чини да су идентични), те један сачуван на ћирилској повељи из 1434. године. Оба печата била су, изгледа, сигнетског типа, тј. утискивани су из печатних прстенова јер су релативно малих димензија. Потоњи печат није до сада описан – типар је био овалног облика, промера око 25 мм по висини и око 19 мм по ширини, а мотив је украшени хералдички љиљан у штиту, који је и Павао Ритер Витезовић навео

³⁴ F. Šišić, *Nekoliko isprava*, 183. Милко Брковић, пак, помиње, трагове црвене врпце: М. Brković, *Hrvoje Vukčić Hrvatinić (1380.–1416.) u zrcalu vlastitih isprava*, Sarajevo 2008, 35.

³⁵ М. Brković, *Isprave hrvatskih narodnih vladara i latinske isprave bosansko-humskih vladara i velmoža*, Zadar–Mostar 1998, 108–109; isti, *Hrvoje Vukčić*, 32–35; G. Čremošnik, *Studije*, 75–81, 91–117.

³⁶ MNL OL, DL 9108; Н. Исаиловић, *Повеља војводе Хрвоја Вукчића Хрватинића угарском краљу Жигмунду и краљици Марији*, ГПБ 1 (2008) 88, 90–92; А. Sulejmanagić, *Grbovi Vukčića Hrvatinića*, *Povijesni prilozi* 48 (2015) 33–70.

³⁷ P. Anđelić, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1970, 54–55; А. Sulejmanagić, *Grbovi Vukčića Hrvatinića*, 34–37, 44–52

као грб Нелипчића. Натпис изостаје. Други печат, заступљенији међу сачуваним примерцима је сложенији и представља пун хералдички печат са штитом, челенком и натписом. Типар је био осмоугаони, висине око 30 мм, а ширине око 22 мм. У хералдичком штиту се налазио мотив стилизоване љиљанове круне из чијег средишњег дела израста љиљанов цвет са куглицама на краковима. Изнад печата се налази кацига, а на њој је представа ноја или змаја који држи скиптар, на чијем се врху такође налази љиљан. Натпис, према Змајићу, гласи: S<IGILLUM> IOH<ANNI>S COMITIS CETINE ET CLISSI.³⁸

Исправа је, у форми трансумпта, у целини или у скраћеној форми, сачувана у већем броју исправа, а постоји и препис оригинала у *Шибенском дипломатару*, о чему је већ било речи. Како се ту не ради о резултатима дипломатичке продукције Хрвоја Вукчића и Иваниша Нелипчића, нећемо их описивати. Варијације у писању појединих речи, посебно личних имена и топонима, уобичајена су појава у свим тим исправама.

Ранија издања

S. Ljubić, *Listine IV*, Zagreb 1874, 461–463, br. DCXXII; E. Fer-mendžin, *Acta Bosnae*, 66, nr. CCCLIII (регест); С. Новаковић, *Законски споменици*, 93–95 (извод); F. Šišić, *Nekoliko isprava iz početka XV stoljeća*, *Starine JAZU* 39 (1938) 183–185, br. 32; E. Mályusz *Zsigmondkori oklevéltár* II–1, Budapest 1956, 195, br. 1638 (регест); *Šibenski diplomatarij. Zbornik šibenskih isprava*, прир. J. Barbarić, J. Kolanović, Šibenik 1986, 50–53, br. 22; M. Brković, *Četiri bosanske srednjovjekovne latinske isprave izdane Šibeniku*, *Croatica Christiana periodica* 15/27 (1991) 42–43 (коментари ранијих издања), 48–49 (опширнији регест); isti, *Srednjovjekovna Bosna i Hum: identitet i kontinuitet*, Mostar 2002, 215 (регест); isti, *Isprave bosansko-humskih srednjovjekovnih vladara Šibeniku*, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru* 50 (2008) 23–26 (текст и превод), 33–35 (коментари ранијих издања), 40–41 (опширнији регест); isti, *Hrvoje Vukčić Hrvatinić (1380.–1416.) u zrcalu vlastitih isprava*, *Sarajevo* 2008, 32–35 (коментари ранијих издања), 53–54 (опширнији регест),

³⁸ Arhiv Franjevačkog samostana na Trsatu, *Miscellanea I*, br. 8; Arhiv Franjevačkog samostana na Trsatu, *Miscellanea II*, br. 32; MNL OL, DL, 87835, 87993, 88004, 88069, 88080; B. Zmajić, *Pečat sa grbom kneza Ivana II. Nelipića*, *Arhivski vjesnik* 19–20 (1976–1977) 237–239; С. Рудић, *Властела Илирског грбовника*, Београд 2006, 231–233.

81–87 (текст и превод); isti, *Srednjovekovna Bosna i Hum: identitet i kontinuitet*, Mostar 2010², 302 (регест); isti, *Pet srednjovjekovnih isprava iz XV. stoljeća izdanih u Sinju (V' Sinj) – Cetini*, Split 2010, 367–369 (текст и превод), 374–375 (коментари ранијих издања); *Šibenski diplomatarij: zbornik šibenskih isprava*, ur. N. Mučalo, prijevod L. Dobrica, M. Pajnić, Šibenik 2015 (CD-ROM).

Овде побројана издања представљају само издања изворне Хрвојеве и Нелипчићеве исправе, а не изузетно бројна издања те исправе у форми трансумпта или извода у другим повељама. Занимљиво је приметити да су у наведеним трансумптима речи које се разликују од оригинала најчешће оне речи које су у оригиналу скраћиване, дописиване или недовољно јасно записане. То сведочи о чињеници да је приликом преписа коришћен изворник и да су дилеме преписивача настајале управо на тешко читљивим местима. На неке грешке у ранијим издањима указао је Милко Брковић, тако да их нећемо поново наводити, упркос томе што је и Брковић, са своје стране, чинио грешке или хиперкорекције. Исправа ће бити пренета онако како је написана, са свим неуобичајеним варијантама писања појединих речи. Због изразито честог изостављања гемината, ускличник који указује на неправилност неће бити стављан на местима где је уместо двоструког сугласника стављен једноструки.

Текст повеље

Nos Hervoye regnorum Rasie et Bosne summus³⁹ voyvoda, nec non Johannes inter cetera Cetine adque (!) Clisie comes per serenissimum principem dominum et dominum Ostoiam, Dei gracia illustrem principem predictorum Rasie et Bosne regem ad partes |2| Dalmacie et Croacie pro reformandis certis negociis deputati, memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis, quod cum universi nobiles, cives et comunitas civitatis Sibenicensis per nobiles viros |3| Iohannem Tavilich⁴⁰, Stephanum Mafey et Iohannem Mise cives eiusdem

---

³⁹ Реч *summus* је накнадно унета јер ју је писар првобитно пропустио. Неки преписи наводе облик *supremus*, какав се среће у другим Хрвојевим повељама, па тако и у оној од истог дана коју је издао Шибенчанима као једини аутор, у својству викара Ладислава Напуљског. Међутим, делује да је дописан облик у изворнику овде приређене повеље ипак *summus*, иако је реч написана скраћено, ситним словима.

⁴⁰ Презиме *Tavilich* је натписано, јер га је писар првобитно пропустио.

civitatis, ambasiatores et nuncii ipsorum speciales, abita (!) conversione⁴¹ ad dominum nostrum regem predictum libertates, iura et gratias, donaciones et consuetudines a nobis antiquitus et de moderno |4| sibi ipsis dare postulassent hac (!) pro hiis et certis graciis inferius declarandis prefati domini nostri regis vexila imponere eorum civitati ac omagium et juramentum fidelitatis observandum assumsisent (!), et quocu[n]que nos verterimus ad dominium |5| semper nos imitare et non deserere poliquerunt. Nos itaque iustis petitionibus eorundem in persona domini nostri regis annuentes, primo et principaliter iuramus una cum dominabus contoralibus nostris hac (!) nobilibus, proceris, servientibus nostris ipsos cives |6| in eorum iuribus, libertatibus, graciis (!), donacionibus et consuetudinibus conservare, specialiter tempore olim serenissimi princip[is] domini Ludovici felicis recordacionis regis Ungarie, que privilegia obtinerunt grata et rata habebimus inconquise (!), |7| et omnia cetera qualitercunque acquisita presentibus aprobamus, et amodo in persona dicti domini nostri regis eisdem de presenti tanquam eorum propriam ereditatem. Molendina in flumine Kerka Slap vocata situata in Otoçac et in terra firma ex parte |8| ville Colevrata, restituimus et resignavimus, tanquam eorum rem propriam damus et conferimus perpetuo posidenda et habenda. Item castrum ad presens condita in teritorio seu in districtu Sibenicensi conditum, quod aparet, promitimus amodo et ex nunc |9| illud castrum abolire, destruere et totaliter subvertere in terram, ita quod de cetero in dicto loco nec in aliis locis districtu (!) Sibenicensis nullum castrum nec forticium⁴² (!) nos, neque aliquis Bosnensium, nec ad nos pertinencium facere |10| possint. Item quod Holahi cuiusvis condicionis, presertim domini nostri regis Bosne sic et nostri Olahi presentes et futuri non possint desensum (!) habe[re], neque pascua obtinere in teritorio et districtu Sibenicensi predictorum sub pena |11| ducatorum ducentorum aurii (!) aplichandorum, silicet (!) centum domino Olahorum, et centum comunitati Sibenicensi tociens qocienscumque (!) contrafererint in premissis. Item agungimus (!) et potestate predicti domini nostri regis villas Drinov|12|lane, Prisap

---

⁴¹ Неки преписи наводе облик *conversatione*, што би означавало „обављени разговор“, а не „окретање другој власти“, тј. „признање друге власти“. Чини се, ипак, да је тачан облик *conversione*. С тим у вези, напомињемо да се у преводу Хрвојеке самосталне повеље Шибенчанима, објављене у *Грађи о прошлости Босне* 13, на стр. 84, поткрала грешка, јер је овај облик, према исправно прочитан као *conversione*, преведен са „након што су обавили разговор“.

⁴² Требало би: *fortalicium*.

et Culisichi vocatas, prope flumine⁴³ (!) Kerka adiacentes, cum omnibus suis iuribus et pertinenciis perpetue ipsi comunitati Sibenicensi et in eius districtum dedimus et conferimus testimonio presencium mediante, salvo iuro alieno. Item |13| eadem auctoritatem⁴⁴ (!) agungimus (!) et adicimus comunitati et districtui Sibenicensi omne illud eorum empticium et impignorancium, et qualitercunque possidentium⁴⁵ in Luka, incipiendo ab eclesia Sancte Marie de Rebac usque ad Guducha in|14|clusive, cum sexdecim sortibus terrarum intra dictas terras empticias et impignorancias prefatorum Sibenicensium colacioni regie dare spectantium⁴⁶, easdem possessiones empticias et impignorancias comunitati et comitatu |15| hac (!) iudicio ipsius comunitatis aplicamus ac dictas sex(decim sortes ter)re ipsi comunitati perpetue donacionis titulo conferimus. Et insuper promittimus et presencium testimonio prefatam comunitatem Sibenicensem asecuramus, quod (!) |16| quod in nullo, nec in aliquibus suprascriptis excedemus contra (ipsos) Sibenicenses, sed in omnibus prescriptis et infrascriptis firmi et rati manebunt sub vinculo iuramenti nostri predicti, sed eosdem cives Sibenicenses contra quoslibet |17| defendemus et iuvabimus per dictum dominum nostrum regem adque (!) nostro fabebimus (!) nostro toto posse. Et insuper has nostras donaciones, gracias et libertates, modo premissis ipsis impensas per dominum nostrum regem Ostoiam hac (!) per eiusdem literas |18| privilegiales confirmare iuramento ipsius et baronum suorum aprobare, ratificare et confirmare faciemus. In kasu (!) autem ubi serenissimus princeps dominus Ladislaus rex ad istas partes pervenerit, ipsius litteras iuramentales |19| cum omnibus clausulis et donacionibus qualitercunque suprascriptis confirmare et aprobare faciemus. Nihilominus asumimus et promittimus, quod in casu quo nos et ad quod dominium conversi fuerimus, vel quamcumque convencionem cum aliquo principe |20| facere intenderimus, tunc cum situ ipsorum Sibenicensium et cum reformatione status illorum, siquti (!) pro nobis sic et pro ipsis faciemus. Presentes⁴⁷ autem cum nobis in specie (al)ate fuerint per literas privilegiales dicti domini nostri regis confirmare |21| et aprobare faciemus. In cuius rei testimonium presentes nostras literas sub pendentibus nostris sigilis

---

⁴³ Тревало би: *prope flumen*.

⁴⁴ Тревало би: *auctoritate*.

⁴⁵ У неким преписима *possident*. У изворнику је, пак, јасно назначено да је написани облик *posident* скраћен.

⁴⁶ У неким преписима *spectantes* или *spectantis*.

⁴⁷ У неким издањима стоји облик *presentium*, али тај облик нема смисла у датој реченици.

munimine concessimus roboratas. Data in Cetina sub castro Fsin die XIII mensis madii, anno domini M^o CCCC^{mo} secundo.

Превод повеље

Ми Хрвоје, врховни⁴⁸ војвода краљевстава Рашке и Босне, као и Иваниш, између осталог кнез Цетине и Клиса, упућени на простор Далмације и Хрватске од стране прејасног владара господина [и] господина Остоје, милошћу Божјом светлог владара, краља споменутих Рашке и Босне, ради одлучивања о одређеним пословима, остављајући сведочанство садржајем ове исправе, дајемо на знање свима којих се [ово] тиче да су сви племићи, грађани⁴⁹ и Општина града Шибеника, преко својих племенитих мужева Ивана Тавилића, Стјепана Матијевог и Ивана Мишиног, грађана истога града, посебних посланика и гласника пређе поменутих, након што су окренули реченом господину нашем краљу, затражили да им, преко нас, да слободе, права и милости, даровнице и обичаје старе и скорије, а за те и друге милости које ће доле бити изложене они су се обавезали да ће на своме граду истакнути заставе реченог нашег господина краља и поштовати *хомагијум* и заклетву верности, те су обећали да ће нас увек следити и [никада] неће напустити којој год се власти ми окренемо. Ми се, стога, излазећи у сусрет оправданим њиховим молбама, у име господина нашег краља, најпре и пре свега заклињемо, заједно са нашим госпођама супругама, племићима, угледницима и нашим слугама, да ћемо речене грађане [Шибенчане] у њиховим правима, слободама, милостима, даровницама и обичајима сачувати, посебно оним из времена покојног прејасног владара господина Лајоша, срећне успомене краља Угарске – повластице које су стекли држаћемо чврсто као додељене и потврђене, а све остало како год да су стекли овом им исправом од сада одобравамо, и у име реченог господина нашег краља, као њихову сопствену баштину. Млинове на реци Крки, зване Слап⁵⁰, смештене на Оточцу и на

---

⁴⁸ Облик вероватно замењује изворни словенски облик *велики воевода*. Па, опет, треба имати у виду да се у већини извора из XV века, та титула на латински преводила у облику *magnus vojvoda*, а не *supremus/summus vojvoda*. Зато смо се одлучили на превод „врховни војвода“.

⁴⁹ Можда би изворник требало читати *nobiles cives* без запете, па би превод био „племенити грађани“.

⁵⁰ Премда испада да су млинови звани Слап, ради се о локалитету званом Слап (данас Скрадински бук).

копну, са стране села Кољеврата, враћамо им и поновно додељујемо, те као њихово сопствено власништво дајемо и предајемо у вечити posed и имовину. Такође, утврђење које, како се чини, тренутно стоји изграђено на територији тј. у дистрикту шибенском, обећавамо сместа укинути, уништити и сасвим сравнити са земљом, тако да надаље ни на том месту, ни на другим местима у Шибенском дистрикту ниједно утврђење или мало утврђење ни ми, нити ико од Босанаца, нити било која особа која нама припада неће смети да направи. Такође да Власи, којег год статуса, а пре свега они господина нашег краља Босне, тако и наши Власи, садашњи и будући, не смеју силазити нити обезбеђивати испашу на споменутој територији и у дистрикту шибенском, под претњом казне од 200 златних дуката, који треба да се исплате овако: 100 влашком господину и 100 Шибенској општини, утолико уколико поступи супротно од назначеног. Такође, овлашћењем реченог господина нашег краља, придодајемо села звана Дриновљане, Присап и Кулишићи⁵¹, која се налазе у близини реке Крке, са свим својим правима и припадностима, реченој Шибенској општини и дајемо их и придодајемо у њен дистрикт, сведочанством ове исправе, изузимајући од тога туђа права. Такође, истим [краљевим] овлашћењем, придодајемо и прикључујемо Шибенској општини и дистрикту све оно што су купили или имају у залогу и све што како год поседују у Луки, почевши од Цркве Св. Марије у Репчу, па све укључив до Гудуче, са 16 земљишних жребова унутар поменутих земљишта речених Шибенчана, купљених и узетих у залог, а који припадају краљевском делу – те поседе, купљене и дате под залог додељујемо Шибенској општини и комитату и судској надлежности те општине и речених 16 земљишних жребова предајемо реченој општини на име трајног даровања. И још обећавамо и јемчимо сведочанством ове исправе реченој Шибенској општини да нећемо ни у чему, нити у било којој појединости, наступити против речених Шибенчана, већ ће они у свему више и ниже написаном остати чврсти и сигурни, [а ми] обавезани нашом наведеном заклетвом, те ћемо речене шибенске грађане бранити и помагати против било кога, у име наведеног господина нашег краља и наше име, и подржавати их свим својим могућностима. И још ћемо учинити да се ове наше даровнице, милости и слободе, на наведени начин њима додељене од стране

---

⁵¹ Према доступним изворима, село се заправо звало Чулишићи. У неким преписима ове повеље, али и другим исправама у којима се село помиње, наводи се облик *Chulisichi*.

господина нашег краља Остоје, његовом привилегијалном повељом одобре, озваниче и потврде, уз његову и заклетву његових великаша. У случају, пак, да прејасни владар, господин краљ Ладислав, дође у ове крајеве, учинићемо да он потврди и одобри његову [Остојину] заклетвену исправу са свим, којим год ставкама и даровањима горе назначеним. У сваком случају, обавезујемо се и обећавамо да ћемо, у случају да се окренемо некој [другој] власти, или ако будемо намеравали да закључимо споразум са неким другим владаром, чинити да по питању стања речених Шибенчана и одлука о њиховом статусу поступамо онако како бисмо за себе, тако и за њих. Кад нам, пак, ова исправа буде донета у свом физичком облику, учинићемо да се она потврди и одобри привилегијалном повељом реченог господина нашег краља. Као сведочанство [свега] овога, издајемо ову нашу исправу, потврђену нашим висећим печатима. Дато у Цетини, под утврђеним градом Сињем, 13. дана месеца маја, лета господњег 1402.

Дипломатичке особености

Као и у случају самосталне Хрвојеве повеље Шибенчанима, исправа која се овде анализира, иако на неки начин ствара уговорни однос, представља заправо повластицу, али и даровницу, односно исправу привилегијално-даровног наменског типа.⁵² Уговорни елемент садржан је у петицији шибенских посланика који су тражили да нове власти, оличене овога пута у босанском краљу Остоји и његовим опуномоћеницима, Хрвоју Вукчићу и Иванишу Нелипчићу, потврде све старе привилегије и уговорне односе Шибенске општине са ранијим владарима, посебно угарским краљем Лајошем I, у замену за заклетву верности и истицање Остојиних застава на град.⁵³ Ауктори су поред потврде старих права, слобода и обичаја, Шибенчанима доделили и нове повластице и поседовне дарове. Диспозиционе ставке, стога, садрже повластичне, уговорне, даровне и гарантне елементе. Оне су изразито сродне онима о Хрвојевој самосталној повељи, премда постоје одређене разлике у формулацијама и правном дефинисању појединих ставки, о чему је већ било речи у делу чланка о околностима настанка документа.

---

⁵² Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 66–68, 151–157, 511–513, 530–531.

⁵³ *Šibenski diplomatarij*, 50–53.

Као и више пута споменуто Хрвојева повеља Шибенчанима, и ова исправа има уобичајен, правилан и релативно једноставан формални образац чије специфичности диктира положај аукторâ као опуномоћеника, а не суверених владара, због чега су унете додатне гарантне формулације.⁵⁴ Ради се о формулару сродном оном који је био заступљен широм Европе, а датумска формула (без датације црквеним празником) одудара од типично угарских свечаних повеља овог типа. Елементи есхатокола типични за босанске ћирилске исправе изостају, али они нису било доследно заступљени у босанској латинској дипломатичкој продукцији. Повеља је у целости сачињена по моделу јавно-правне, а не приватно-правне исправе, па се пре може очекивати да се ради о утицају формулара хрватских банских, великашких или каптолских исправа, пре него о утицају нотарских образаца.⁵⁵ У поређењу са Хрвојевом самосталном повељом Шибенику, ова исправа има још мање нотарских елемената и приближава се облику који можемо назвати типичним за свечане латинске повеље босанских владара и великаша.

Интитулација је дуга јер се настојало да се њоме истакну све титуле и сви прерогативи двојице аукторâ – *Nos Hervoye regnorum Rasie et Bosne summus vojvoda, nec non Johannes inter cetera Cetine adque Clisie comes per serenissimum principem dominum et dominum Ostoiam, Dei gracia illustrem principem predictorum Rasie et Bosne regem ad partes Dalmacie et Croacie pro reformandis certis negociis deputati*.⁵⁶ Титула краља Остоје, међутим, мање је раскошна од титуле краља Ладислава која је наведена као интегрални део интитулације у Хрвојевој самосталној повељи Шибенику. Премда се ради о двојници аукторâ, па се то не може директно разазнати, множина која је употребљена свакако је владарска множина, типична за латинске повеље племства вишег, али и средњег ранга.⁵⁷ Девоција стоји само уз име босанског краља Остоје јер ауктори наступају као његови заступници.⁵⁸ О

---

⁵⁴ М. Brković, *Diplomatičke formule latinskih povelja bosansko-humskih vladara i velmoža od XII do XV stoljeća*, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru 24–11 (1984–1985) 136–139, 143–147.

⁵⁵ Ј. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 151, 157–161, 172–176; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 65, 151–154, 491–497, 511–513.

⁵⁶ М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 35–36; isti, *Hrvoje Vukčić*, 41–43; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 328–329, 331, 350.

⁵⁷ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 343–347.

⁵⁸ М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 36.

Хрвојевој титули великог или „врховног“ војводе већ је било речи у раду о његовој самосталној повељи Шибенику.⁵⁹ Иваниш Нелипчић се, у датом тренутку, титулисао само као кнез Цетине и Клиса, па није сасвим јасно на шта се код њега односи формулација *inter cetera* (између осталог).

За интитулацијом следи уобичајени спој опште инскрипције и промулгације у форми – *memorie commendantes tenore presencium significamus quibus expedit universis*. Кроз тај спој садржај повеље постаје отворен за све оне којих се он тиче.⁶⁰ Формулу петиције уводи речица *quod*, након које следе информације о доласку трочлане шибенске делегације, молбама које је она изнела и условима под којима се оне могу испунити.⁶¹ Молбе су Хрвоју и Нелипчићу као заступницима краља Остоје. За разлику од текста Хрвојеве повеље, овде се шибенски посланици приде обавезују, у форми обећања, да ће следити политику Хрвоја и Нелипчића и да их никада неће напустити. Овај елемент, проткан кроз неке касније диспозитивне и гарантне формуле, представља специфичност овог акта и, упркос стриктне везаности за краља Остоју, представља аукторе као господаре ситуације и главне креаторе уговорних односа са Шибенском општином.

Осим петиције, друге експозиције нема, а израз *Nos itaque* уводи диспозицију која се састоји од уводне заклетвене формулације и више ставки, од којих је већина суштински идентична онима из самосталне Хрвојеве повеље, али неке ипак нису. Ради се о седам чисто диспозитивних ставки и три гарантно-короборативне. Заклетвена формула са елементима проширене (вишечлане) интитулације на почетку диспозиције подсећа на особеност босанских, али и неких исправа хрватских великаша Нелипчића.⁶² Аукторима се придружују и супруге⁶³ и великашка свита – *iuramus una cum dominabus contoralibus nostris*

⁵⁹ Ј. Мргић-Радојчић, *Доњи Краји*, 100–108; Н. Исаиловић, *Повеља великог војводе Хрвоја Вукчића Шибенику*, 100–101.

⁶⁰ М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 36–37; isti, *Hrvoje Vukčić*, 43, 45; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 166, 307, 391–392, 398, 514–516.

⁶¹ М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 37–38; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 401, 404–411.

⁶² М. Brković, *Hrvoje Vukčić*, 41–43; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 349, 432–450; исти, *Повеља бана Стјанана II Котроманића кнезу Ивану Нелипчићу*, ГПБ 12 (2019) 17–21.

⁶³ Ради се о Хрвојевој супрузи Јелени Нелипчић, Иванишевој сестри, те о Иванишевој супрузи Елизабети Бебек, кћерки Детрика Бебека, који је био угарски палатин од 1397. до 1402, када је смењен због побуне против краља Жигмунда.

hac nobilibus, proceris, servientibus nostris, и то у самој присези, из чега произлази да су учињене привилегије пре свега резултат заклетве, а не милости као резервата краљевске власти.⁶⁴ Док се краљева милост индиректно најављује у Хрвојевој самосталној исправи Шибенику, издатој у име краља Ладислава, у овој се исправи најављује потврда краља Остоје, која ће укључивати заклетву краља и барона.

Ставке диспозиције, о којима је већ било речи, уводе се типским изразима – *itaque, item, et insuper*, са значењима *и стога, такође, и још/у поврх тога*, а накнадно су означене и бројевима на десној маргини и ознакама за пасусе.⁶⁵ Након седам чисто диспозитивних ставки – а то су потврде старих повластица датих граду Шибенику, а пре свега оних из времена угарског краља Лајоша Великог, и још шест додатних удељених привилегија⁶⁶ и земљишних поседа – диспозицију затварају три одредбе које произлазе из заклетве ауктора и короборативно-гарантног су карактера. Прва је гарантна изјава ауктора дата као њихово обећање да ће поштовати све оно што су овом повељом прописали (редови 15–17). Друга одредба је најави додатног оснаживања правног чина од стране представника више власти, босанског краља Остоје, кроз његову сопствену привилегијалну повељу која ће садржати заклетву краља и његових барона. У оквиру исте ставке најављена је могућа потврда те исправе и од стране краља Ладислава уколико дође у Далмацију (редови 17–19). На крају, долази трећа гарантна одредба, опет везана за аукторе – Хрвоја и Нелипчића – а то је ће се залагати за очување шибенских повластица у случају да буду признали другу власт или склапали споразуме с другим владарима (редови 19–20).

За опсежном диспозицијом протканом наведеним гарантним формулацијама следи короборациони блок. Он започиње нестандардном одредбом, која сведочи о постојању преговора о шибенским привилегијама и потреби двојице ауктора да се усагласе с краљем Остојом, премда су стварни господари ситуације на терену – *Presentes autem cum nobis in specie alate fuerint per literas privilegiales dicti domini*

---

⁶⁴ Сличан се пример среће у Хрвојевој исправи издатој Задру 1401, која ја такође представљала понуду повластица ако Задрани признају власт краља Ладислава. F. Šišić, *Nekoliko isprava*, 170–171.

⁶⁵ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 391, 401, 410–412.

⁶⁶ Одредба о забрани уласка Влаха на шибенску територију укључује у себи и световну санкцију тј. новчану казну за прекршиоце. Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 419–421.

nostris regis confirmare et aprobare faciemus. На основу тога се види да ће се усаглашена, коначна верзија исправе (*presentes...in specie alate*) дати на потврду краља Остоје. Затим следи уобичајена короборација која сведочи о изradi документа и о његовој овери висећим печатима аукторâ – *In cuius rei testimonium presentes nostras literas sub pendentibus nostris sigilis (!) munimine concessimus roboratas.* Она је знатно једноставнија и уобичајенија од оне у самосталној Хрвојевој повељи Шибенчанима.⁶⁷

Датум садржи и хронолошки податак и одредницу места – *Data in Cetina sub castro Fsin die XIII mensis madii, anno domini M^o CCCC^{mo} secundo.* Изостаје уобичајено угарско датирање верским празником, као и ређе коришћење елемената римског календара (календи, ида, нона или делова месеца).⁶⁸ Искоришћена је формула сачињена од дана у месецу, и године по ери од Христовог рођења. Индикт, за разлику од Хрвојеве самосталне повеље Шибенику, изостаје. Оваква форма датума најуобичајенија је за босанске латинске канцеларије, али и бројне друге по јадранском приморју и у Италији.⁶⁹ Типично босанска белешка о писару била је претежно заступљена у ћирилној продукцији, док је у латинској ређе присутна, па тако изостаје и у овој повељи.⁷⁰

Просопографски подаци

У претходној свесци *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњене све личности које се јављају у овој повељи (видети: ГПБ 13, 90–99).

Установе и важнији појмови

У претходној свесци *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени скоро сви појмови/установе које се јављају у овој повељи (видети: ГПБ 13, 99–105).

sors (жреб), 14–15 (редови у изворнику) – стара мера за површину римског порекла. Сама реч означава комад земље добијен коцком тј.

---

⁶⁷ М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 38; isti, *Hrvoje Vukčić*, 45–46; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 469–479.

⁶⁸ Ј. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 151, 172–176; Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 491–506.

⁶⁹ Ј. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti*, 172–176; М. Brković, *Isprave Šibeniku*, 38–39; isti, *Hrvoje Vukčić*, 38–39.

⁷⁰ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије*, 479–491.

жребањем, који би требало да једно домаћинство може да обради. На простору средњовековне Хрватске и задарског залеђа било је различитих жребова, у зависности од регије и односа са другим мерама, а пре свега с мером гоњај. Најчешће је жреб имао 30 гоњаја, што је износило око 7–7,5 хектара. Према томе, 16 жребова земље колико је припало Шибенчанима износи око 112–120 хектара.

Литература: М. Zaninović-Rumora, *Stare mjere za površinu u sjevernoj Dalmaciji*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru 35 (1993) 124–132.

Топографски подаци

У претходној свесци *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени скоро сви топоними који се јављају у овој повељи (видети: ГПБ 13, 105–111).

Clisia (Клис), 1 (ред у изворнику) – утврђење са подграђем, 9 км североисточно од Сплита, на стеновитом узвишењу изнад античке Салоне, са кога се може осматрати цело Сплитско поље и део Каштеланског. У време народних владара представљао је, заједно са Салоном, једно од средишта хрватске државе. И у каснијем раздобљу, Клис и Салона су били обједињени у један дистрикт. Сматра се да је Клис био центар хрватске Поморске жупаније, али то није дефинитивно потврђено. Касније се јавља Клишка жупанија која је обухватала широк простор од Пољица, преко Дицма до Змине и залеђа сплитске и трогирске комуналне територије. Сам град Клис углавном је био краљевска тврђава, а у њеном склопу је временом изграђено неколико нивоа утврђења. Клис је крајем XIII века припао хрватским бановима из рода Шубића Брибирских. Након смрти бана Павла Шубића (1312), Клис, Скрадин и Омиш су припали његовом сину Јурју II, а затим Јурјевом сину Младену III. Након Младенове смрти, држала га је његова удовица Јелена, сестра српског цара Душана, уз помоћ витеза Палмана. Град је предат угарској војсци након Душанове смрти, крајем 1355. или првих дана 1356. године. Од тада се налазио у рукама краљевских кастелана све до времена када га је, крајем осамдесетих година XIV века, освојио босански краљ Твртко I. Након што се 1394. град привремено вратио у угарске руке, децембра 1401. заузео га је Иваниш Нелипчић, савезник босанско-напуљске коалиције, додајући себи титулу кнеза Клиса. После Иванишеве смрти (1435),

град Клис и титула кнеза су краткотрајно припали његовом зету Ивану VI Анжу Франкапану, а након његовог проглашења издајником и смрти (крајем 1436), положај хрватско-далматинског бана, заједно са цетинским и клишким кнештвом, прешао је на властелу Таловце, миљенике краља Жигмунда. Након доласка на власт краља Матије Корвина, Клисом су опет владали банови и краљевски кастелани, а 1537. град је пао под османску власт, након чега је основан Клишки санџак. У подграђу Клиса се током краљевске управе над њим развио слој локалних угледника – градокмета, који су се у време реформи краља Лајоша додатно уздигли до статуса правог племства и играли значајну улогу у вароши, али и читавој јужној Хрватској.

Литература: Lj. Karaman, *Oko drevne kliške tvrđave*, Split 1933; L. Katić, *Granice između Klisa i Splita*, Starohrvatska prosvjeta III–6 (1958) 187–210; L. Katić, *Veza primorske Dalmacije kroz kliški prolaz od prethistorije do pada Venecije*, Starine JAZU 51 (1962) 267–434; S. Piplović, *Povijesno-prostorni razvitak tvrđave Klis*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske 20–21 (1994–1995) 65–89; Ž. Rapanić, *Klis: hrvatska srednjovjekovna utvrda*, Split 1996; S. Listeš, *Klis: prošlost, toponimi, govor*, Klis 1998; R. Buzančić, *Knežev stan: in curte nostra quae Clissa dicitur*, Split 2016; V. Firić, *Klis: kulturno-povijesna baština*, Klis 2018.

Neven Isailović

Institut d'Histoire

Belgrade

**CHARTRE DE GRAND VOÏVODE HRVOJE VUKČIĆ ET DE
KNEZ IVANIŠNELIPČIĆ AU ŠIBENIK**

Sinj, le 13 mai 1402

Résumé

Par cette charte, le grand voïvode Hrvoje Vukčić Hrvatinić et son beau-frère, knez de Cetina et Klis, Ivaniš Nelipčić, en qualité de représentants du roi de Bosnie Stefan Ostoja, à la demande des représentants de la commune de Šibenik Ivan Tavilić, Stjepan Matijev et Ivan Mišić, confirme les droits, libertés, coutumes et privilèges accordés à la ville de Šibenik par les anciens souverains, et en particulier le roi hongrois Louis Ier le Grand. En dehors de la confirmation des anciens droits et liberté, Vukčić et Nelipčić ont accordé aux citoyens de Šibenik aussi de nouveaux privilèges – des moulins leur sont donnés en permanence sur la rivière Krka dans la région d'Otočac et de Slap (Skradinski buk /cascade de Skradin/); la fortification élevée sur le territoire de Šibenik sera supprimée pour toujours; il est interdit à tous les Valaques d'entrer sur le territoire du district de la ville; on attribue à Šibenik trois villages le long de Krka, des deux côtés de la rivière – Drinovljani, Prisap et Čulišići; sont confirmés leurs possessions dans le jupa Luka de l'église Sainte Marrie se trouvant à Repče (Podrebača) jusqu'à la rivière Guduča, ainsi que les seize lots (sortes) de la terre royale à Luka. Les éditeurs de la charte s'engagent, à la fin, à respecter toutes les dispositions de cette charte privilégiée, que le roi Ostoja la confirmera à temps avec son propre acte, que va faire le roi Ladislav fera de même s'il vient en Dalmatie, et qu'en cas de changement d'autorité suprême ou d'accord avec des souverains étrangers, les deux éditeurs s'efforceront de maintenir et de défendre les privilèges de Šibenik.

Mots-clés: grand voïvode Hrvoje Vukčić Hrvatinić, knez Ivaniš Nelipčić, roi Stefan Ostoja, Šibenik, Bosnie, Dalmatie, jupa de Luka, Valaques, XVème siècle, diplomatique